

Вітик Юліанна Ігорівна,

аспірант кафедри конституційного права та
прав людини Національної академії
внутрішніх справ

ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ – ВИХІДНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦІЄЮ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Як зазначено у ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію» [1], у своїй діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами. На працівників поліції (поліцейських та державних службовців) поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» [1]. Вбачається, що поліцейська діяльність у правоохоронній сфері має ґрунтуватися лише на юридичних нормах, систематизованих та об'єктивованих у відповідних нормативно-правових актах відмінної юридичної сили, як національного так і міжнародно-правового характеру.

Принагідно зауважимо, як доречно зазначають вчені В. В. Черней та С. С. Чернявський, симбіоз правоохоронної (поліцейської) діяльності й наукової думки неодмінно доповнить перелік проблемних аспектів юридичного, організаційного та прикладного спрямування, а також сприятиме визначенню шляхів удосконалення законодавства та практики його застосування [2, с. 11], зокрема й в питанні забезпечення поліцією дотримання прав і свобод людини в Україні.

Відмітимо, нині є певний обсяг теоретичних робіт, предметом яких є розуміння категорії «правова основа діяльності поліції», а це вказує на актуальність цього питання, та свідчить про його активний науковий дискурс серед вітчизняних вчених та практиків-юристів, що, водночас, на наш погляд, є одним із засобів недопущення правового нігілізму.

Правовий нігілізм завдає значної шкоди авторитету й інтересам держави, що проявляється у низькій правовій культурі як простих

громадян, так і високих посадових осіб, які ще не готові сприйняти нову політико-правову реальність [3, с. 18]. А боротьба із правовим нігілізмом з боку держави, її інститутів, як стверджує В. В. Черней, повинна бути спрямована на подолання застарілих уявлень щодо права, законності, правомірної поведінки та ін. [4, с. 61], зокрема й уявлення про «правову основу діяльності поліції».

Відтак, звернемо увагу на сучасні правові позиції теоретичного розуміння категорії «правова основа діяльності поліції». Приміром, К. Л. Бугайчук, визначає правову основу діяльності Національної поліції України як сукупність правових норм, що закріплюються у національних та міжнародних нормативно-правових актах і регулюють суспільні відносини, які виникають в процесі її діяльності із надання поліцейських послуг в сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, надання послуг з допомоги особам, які її потребують, а також у сферах публічного адміністрування та взаємодії із іншими органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськістю [5, с. 129]. Вочевидь, категорію «правова основа діяльності поліції» автор розглядає як певний правовий інститут, оскільки у пропонуваному визначенні мова йде про сукупність норм, які регулюють поліцейську діяльність, пов'язану з надання поліцейських послуг, притягненням до відповідальності за правопорушення, тощо.

На підставі дослідження «правових основ діяльності Національної поліції України в умовах верховенства права», Д. С. Денисюк зазначає: 1) Національна поліція України є публічним органом, створеним згідно із законом; 2) діяльність Національної поліції України завжди повинна проводитися у відповідності з національним правом і міжнародними стандартами; 3) законодавство про Національну поліцію України повинно бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілими і точним, та, за необхідності, супроводжуватися чіткими підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступними для громадськості і зрозумілим; 4) на персонал поліції повинно поширюватися таке саме законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи поліції в демократичному суспільстві [6, с. 135]. Зазначена правова дефініція – «правова основа діяльності Національної поліції України» є досить складною загальною будовою. Однак має чітко визначений структурований комплекс взаємопов'язаних між собою невід'ємних правових елементів

(правового статусу; дозволів (прав), зобов'язань і заборон у функціонуванні; передбачуваної правової визначеності законодавства про Національну поліцію України; транспарентності; наявністю особливих засобів належної роботи поліції в демократичному суспільстві, тощо).

Наведені поняття розуміння категорії «правова основа діяльності поліції», за своїм змістом, у значній мірі є надто багатоаспектними та мають різнобічний контекст свого виразу, що вказує на власну авторську індивідуальну точку зору щодо її теоретичного розуміння.

При цьому, зважаючи на наведений плуралізм думок, спільним в авторських позиціях є те, що категорія «правова основа діяльності поліції»: 1) уособлює особливість правового порядку регулювання діяльності Національної поліції України; 2) окреслює функціональну спрямованість поліцейської діяльності в Україні; 3) є юридичним чинником, що відображає комплекс правових засобів, за допомогою яких Національною поліцією України вирішуються покладені на неї завдання, а відтак і досягається відповідна правоохоронна мета.

Водночас, вважаємо, наведений перелік нормативно-правових актів у ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію», маючи первинно установчий характер, не є формою суто галузевої систематизації лише певного одного напрямку поліцейської діяльності. У цьому сенсі, такий перелік, створює національний правовий режим для практичної, професійної діяльності Національної поліції, та є її забезпечувальним механізмом не галузевого а міжгалузевого змісту поліцейської діяльності (приміром, кримінальної, адміністративної та ін.).

Поряд з наведеним вище, слід звернути увагу й на те, що у ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» [1] зазначено, під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації.

На підставі вищезначеного вважаємо, що у процесі поліцейської діяльності щодо забезпечення дотримання прав і свобод людини, насамперед необхідно враховувати як нормативно-правові положення ст. 3 так і ст. 7 Закону України «Про Національну поліцію» [1]. З нашої точки зору, ст. 3 вказаного закону, у першу чергу, формулює загальну правову основу формування і

функціонування діяльності Національної поліції України. А ст. 7 цього нормативно-правового документа, передбачає спеціальні принципи поліцейської діяльності у сфері дотримання прав і свобод людини.

Відтак, на завершення, вважаємо, що питання про правову основу діяльності поліції, зокрема і в контексті, як вихідного положення забезпечення поліцією дотримання прав і свобод людини, нині є досить актуальним та потребує окремого подальшого наукового вивчення.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.6>. (дата звернення: 26.05.2021).

2. Черней В. В., Чернявський С. С. Запровадження інституту кримінальних проступків у контексті реформування системи досудового розслідування в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 112, 3 (груд. 2019), 7-14. DOI: <https://doi.org/10.33270/01191123.7>.

3. Луцький А. І. Правовий нігілізм в умовах формування української правової держави / А. І. Луцький // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2010. № 1. С. 16–19.

4. Черней В. В. Проблемні питання демократизації українського суспільства [Текст] / В. В. Черней // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2003. №3. 2003. С. 53-62.

5. Бугайчук, К. Л. Правові основи діяльності Національної поліції України / К. Л. Бугайчук // Прикарпатський юридичний вісник. 2018. Вип. 2 (23), т. 3. С. 125-130.

6. Денисюк Д. С. Правові основи діяльності Національної поліції України в умовах верховенства права / Д. С. Денисюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 39, т. 1. С. 133-135.